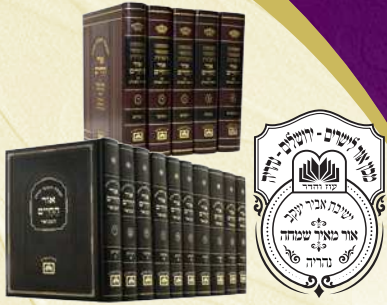

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

שולחן שבת עם האור החיים

'כאהבת דוד ויהונתן' הגו הבריות בחיבה מאחורי גבם של השניים, ולעתים גם בפניהם. כי אכן, 'יצחק וצבי כביכול נועדו לחיות יחד זה לצד זה, לצמוח ולהתעלות בחדא מחתא ולהפוך ליחידה אחת מלוכדת של התעלות במעלות התורה והיראה.

כבר מקטנותם נהגו השניים להתרועע יחדיו, בכפר הנידח בו נולדו, אי שם בערבות אוקראינה. יחד קפצו בעליזות אל מי המעיין הסמוכים לאחר שעות הלימודים, יחד קיפצו במשעולי הכפר והידסו אחר התרנגולים, זה לצד זה צעדו אל החיידר וכאיש אחד ישבו ושינו את החומר הנלמד.

חלפו השנים, והמבטים עודם משתוממים לנוכח האחות הזו, הידידות שנראה כי מאום לא יוכל לה. דא עקא, שדווקא ידידות זו עמדה להם לרועץ.

כשיצחק'לה בעל המבט החינני התקשה בלימודיו וראה במטלות דקדושה אתגר מיותר, מה שהביא אותו לפתחה של הבטלה, נשרך בעקבותיו גם ידידו הקרוב, וכשמצבו הרוחני הורע עוד יותר - בהתאם התדרדר גם החבר.

ברבות הימים הפך 'יצחק'לה לאיציק וצבי לצביקה, ואת מקומם של הפאות המסולסלות בחן והמבע התמים תפס צמד פרצופים מגודלים ואטומי מבע, לצידם השתלשלו באופן כמעט בלתי נראה קווצות שערות שהזכירו אך במעט את שהיה שם קודם לכן.

לחיייהם כבר לא נצבטו בחיבה על ידי זקני הכפר, הלמדנים כבר לא הפנו אליהם חידות ושאלות בענייני הפרשה והזאטוטים זה מכבר לא ראו בהם מודל לחיקוי. אט אט תפסו השניים את מקומם הלא-מחמיא ככריזי הכפר, מהסוג שמוטב שלא לפגוש בסמטה חשוכה או ברחוב מואר, ובכלל.

חלף עידן וגם שניים, ובתום עשור מביש של משוכות נעורים והצקות לעוברי אורח החליטו השניים לקחת את אורחות חיייהם צעד קדימה. או אחורה, תלוי בעיני המתבונן.

אליהו החלפן, סברו השניים, יכול בהחלט לשמש עבורם כשליח ממרום בדרכם לפריצת דרך כלכלית של ממש. לא שהוא ידע מזה או היה שותף להלך מחשבותיהם, אך ככל שהם ראו זאת - הוא בהחלט יוכל לתרום את חלקו לעתידם הכלכלי באמצעות תרומה משמעותית, כזו שתיקח ממנו בבחינת 'מתן בסתר', כשאף הוא אינו מודע לכך.

מיקומו של דוכן החלפן בשוק ידוע, שעות עבודתו אף הן אינן סוד כמדם, וכך מצאו השניים עצמם באישון ליל פושטים על הדוכן ומנתצים ללא מאמץ את האבזר החלוד אותו נהג אליהו משום מה לכנות בשם 'מנעול'.

לחישות מהוסות, רעש קל של גרירה והנה, תיבת המרשרשים והמצלצלים החליפה בעלות בהליך זריז המכונה 'קנין גזילה'.

- 'עצרו!'

סטפן, אותו הולל שעלה לגדולה וחבש לראשו את כובע השוטר, העביר את מרבית זמנו במסבאה המקומית והעדיף להתמכר לטיפה המרה מאשר להתמודד עם פשיעה, אך לא כן כשמדובר ביהודים שנואי נפשו.

לתפוס צמד יהודים על חם, בעת ביצוע זממם? זו היתה הרבה יותר ממשאלה עבורו. יותר כמו הגשמת חלום של פעם בחיים.

מפה לשם נאזקו השניים ונגררו בגסות אל השופט, כשזה האחרון נועץ בהם מבט חודר ומתלבט בינו לבין עצמו בנוגע לחומרת העונש אותו ישית עליהם.

'ומה יש לכם לומר להגנתכם?' פנה אליהם לבסוף. לא שחשב שיש להם טיעון כלשהו המסוגל להצדיק את פעולתם הנפשעת, אך בכל זאת, משפט הוגן.

כאן, לראשונה בחייהם, נפרדו דרכי השניים והלך מחשבותיהם.

'לא אומר מאום להגנתי, כבוד השופט' ירה איציק מיניה וביה, 'משום שאני טוען לחפותי'.

מצחו של השופט התקמט עוד יותר, הבעתו החמירה שבעתיים והוא פנה אל הנידון בתמיהה: 'באיזו עילה הנך טוען לחפותך?'

'פשוט וקל' השיב איציק בעזות מצח, 'לא עשיתי כלום. הסיפור כולו הנו בדיה, מצוץ מן האצבע, ומקורו באדי האלכוהול שתססו במוחו הקודח של סטפן השוטר'.

אך בקושי הספיק לסיים את המשפט, וזוג זרועות חסונות אחזו בו והחלו לגרור אותו אל הגרדום ללא אומר ודברים. לא בשל עצם העבירה החמורה כשלעצמה, כי אם בשל עזות המצח והחוצפה שבהכחשה.

צביקה, לעומתו, בחר בדרך שונה בתכלית.

'אני מודה ומתוודה' זעק לפני השופט תוך שהוא מוזיל מעיניו דמעות חרטה, 'יצרי גבר עליי, בפחזותי וקלות דעתי נתפסתי למעשה שאין לו מחילה, וכל כולי רגשות אשם וחרטה על הנעשה'.

את צביקה, למותר לציין, לא גררו אל הגרדום. כנותו מצאה חן בעיני השופט, ובסיומו של הליך מזורז נקבע כי הוא יזכה להשתתף במסגרת שיקום ייחודית, כזו שתעניק לו את ההזדמנות הנכספת לשוב ולחיות בתלם הישר.

מודה ועוזב - ירוחם

התורה הקדושה מספרת אודות תגובתה של שרה אמנו ע"ה לבשורה הגדולה כי תזכה להיפקד בזרע בעת זקנותה, וכך נאמר (בראשית יח, יב - טו): "וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הֲיִתֵּן לִי עֲדָנָה וְאֲדֹנִי יִקְחָנִי".

על כך באה התביעה האלקית הנוקבת: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָהָם לֵמָּה זֶה צָחָקָה שָׂרָה לֵאמֹר הָאֵף אֲמַנָּם אֶל־דָּבָר לֵמָּוֶעַד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת הַזֶּה וְלִשְׂרָה בִּן".

המשך בעמוד הבא

"וירא אליו ה' בַּלְנִי מִמָּרָא וְהוּא יָשָׁב פֶּתַח הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם" (בראשית יח, א). רבנו האור החיים מביא את דברי חז"ל (בבא מציעא פו, ב), לפיהם היה זה היום השלישי למיתו של אברהם אבינו, וכידוע שיום זה הינו הכאוב והמחליש ביותר עבור הגימול.

עם זאת, הגם שהתפיסה הרווחת והמוכרת יותר הינה כי אכן ביום השלישי למילה כבד חוליו של הגימול יותר מן הימים שקדמו לו, אולם אין דעה זו מוסכמת על דעת כלל המפרשים.

ישנם שגורסים כי אדרבה, ככל שחולף זמן רב יותר מהמילה כך קל יותר כאבו וחוליו של הגימול, אלא שאף ביום השלישי עדיין הינו כאוב. אולם אף לדעות אלו, יש בכל זאת חולשה מסוימת הנגרמת מעצם היותו היום השלישי.

כך למשל נראה ברש"י, אשר על אף שבסוגיית הגמרא במסכת שבת (קלד, ב) נוטה במפורש לסברא לפיה אין הכבדה של החולי ביום השלישי, אולם במסכת תענית (כו, ב) מפרש רש"י את דברי הגמרא - לפיהם אין להתענות במסגרת המעמדות ביום ראשון בשבוע משום היותו שלישי ליצירה (היות והאדם נברא ביום שישי), וזו לשונו: "ובכל יום שלישי הוי חלוש, כדכתיב (בראשית לד, כה): 'וַיְהִי בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיּוֹתָם כְּאֲבִימ'".

אגב, מעניין להפנות למסורת המקובלת מאת הרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, הנוגעת לסעודת 'שלישי למילה' אותה נהוג בקהילות רבות לערוך ביום זה. על פי מסורת זו, את הסעודה יש לקיים ביום הרביעי למילה, משום שהיום הראשון איננו נחשב מן המניין.

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

"וַיְהִי כְהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל נַפְשָׁם אֶל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמִד בְּכָל הַכֹּפֶר הַהֵרֶה הַמֶּלֶט פֶּן תִּסָּפֶה" (יט. יז).

היה זה בעת שמחת אירוס הגאון ר' בצלאל חיים, בן הגה"ק ר' מאיר מאיר אב"ד קוברין ובעל ה'ניר' על תלמוד ירושלמי ז"ע, עם בתו של אחד מחשובי חסידי נשכיו.

כמנהג חסידים, הופיעו ובאו הצדדים במעונו של הרה"ק ר' יצחק מנשכיו ז"ע, אשר מלבד היותו רבו של המחנות - היה מזקני האדמו"רים ונודע כקדוש ונשגב וכרב הדומה למלאך, על מנת לערוך את שמחת התנאים אצלו ולכבדו בקריאת שטר התנאים.

החל אפוא הרבי להקריא את שטר התנאים, מילה אחר מילה כמונה מעות ובקול רם וברור. כשהגיע לשמו של המחנות ר' מאיר מאיר, נתקל בתואר שנכתב בסמוך לשמו: 'הגאון הצדיק', או אז הפסיק הרבי מקריאתו ועצר לרגע.

הרבי עשה אתנחתא קלה, סיר מעל פניו את משקפיו וניקה אותם היטב באמצעות ממחטה עד שהיו צלולים ביותר, ולאחר מכן חבשן שוב על עיניו ושלח מבט חודר לכיוונו של ר' מאיר מאיר.

לאחר שהשתהה מספר רגעים בתנוחה זו, הנהן בראשו לאות הסכמה והמשיך בארשת שביעות רצון וקורת רוח: **"אכן, הגאון הצדיק!"**

ענין ידוע הוא ליודעי ח"ו, כי בפניו של אדם ניכר רושמה של כל מצוה שזכה לקיים, או לחילופין ל"ע רושם העבירות בהן חטא. כן ידוע אודות מרן האריז"ל, אשר נהג להחוות לבאים לפניו על פניהם, לציין בפניהם מהו הרושם החקוק בפניהם בזו העת ומה עליהם לתקן בהתאם לכך.

לנקודה מופלאה זו של הכרת פניו של אדם והשתקפות דרגתו הרוחנית בפניו כפי מעשיו והנהגותיו, מתייחס האור החיים בפרשתנו, ועל פי זה הוא מבאר בטוב טעם מדוע נצטוו לוט שלא להביט לאחור בהימלטו מסדום.

זאת משום שמעלתו הרוחנית של לוט, כידוע, לא היתה מן המשופרות. אי לכך, במידה ויחזיר פניו לצד סדום בעת הפיכתה - יכירו המשחיתים בפניו ויבחינו כי הוא למעשה אינו ראוי להצלה [וכי כל הצלתו אינה אלא משום קרבתו לאברהם אבינו ובזכותו], וכך יוכרחו לפעול לרעתו ולכוללו בגזירה. לכך ציוו עליו המלאכים לבל יהיו להפנות ראשו לאחור, שמא יבולע לו.

וזו לשון קדשו המפעימה של רבנו: **"לֹא צִדָּה הַכָּרָת פְּנֵי הָאָדָם תַּעֲנֶה בּוֹ מֶה פָּעַל, לָזֶה לֹא יִחְזֹר פְּנֵיו לְמֹל הָעִיר, כִּי שֵׁם הַמִּשְׁחִיתִים וַיִּכְרֹו בּוֹ סִימָן הַתַּעֲבוֹב, וְאֵין לוֹ זְכוּת לְהִנָּצֵל מֵהֶם."**

עוד ממשיך רבנו ומציין כי אכן, לאשת לוט שלא הקפידה על כך - עלה הדבר בחייה. רושם עוונותיה אשר חקוק היה בפניה ניכר למשחיתים, והיא נפגעה במלוא חומרת הדין. וכך מסיים האור החיים: **"וַיֵּצֵא וַיִּלְמַד מֶה עָלְתָה לְאִשְׁתּוֹ."**

את המסר הבא: 'אני אכן מכחישה, אך זאת רק משום שאני כה בושה בדבר'.

ניתן היה אפוא להניח כי הכחשה נאצלת שכזו, מתקבלת בטוב טעם ומניחה את הדעת, אך לא. התורה הקדושה מלמדת אותנו כי התביעה הנוקבת נותרה בעינה.

האור החיים מחדד נקודה זו ומבהיר: **"וַיֹּאמֶר לָהּ אַבְרָהָם, 'לֹא, כִּי צָחַקְתָּ. פְּרוּשׁ, הִיּוֹתֶר נְאוֹת הוּא שְׂתוּדָה כִּי צָחַקְתָּ, כִּי בָּזָה חֶפְצִי ה', שְׂתוּדָה הָאָדָם בְּפִיו בְּפִרוּשׁ, וְכֵן הוֹכִיחוּ נְבִיאָנוּ ע"ה שְׂדֵכָר הַמְּרֻצָּה הוּא (משלי כח, יג): 'וּמִוֹדָה וְעֵצָב יִרְחֹם'."**

נמצאנו למדים כי המעלה העליונה ביותר, למעלה מכל תירוץ והסבר, הינה האמת הפשוטה וההכרה בכך שחטאנו. הכחשה כמוה כמרד ולזול, ואף הכחשה מתוך בושה אינה אלא מפלט נוח מן האמת.

"מוֹדָה וְעֵצָב" מלמד אותנו החכם מכל אדם - **"רַחֵם"**.

איך נחלצים מכאן?...

בענין זה מסופר על אותו אדם, אדם טוב ביסודו אשר אילוצי הפרנסה וטרדותיה הביאו אותו אל המדרגה הנחותה ואל המקצוע העתיק אך הבזוי כגנב דמתא.

ויהי היום, ובביתו של הגנב אין מאומה, לא לחם ולא לפתן. עיני ילדיו נתלו בו בציפייה, בטנו שלו עצמו קרקרה בקול רעש גדול ורעייתו אשת החיל נעצה בו מבט שאמר: 'אין ברירה, מה לא עושים בשביל פרנסה'.

המתין האיש עד רדת ליל, הוסיף כמה שעות לחומרא, ובהגיע חצות יצא לדרכו, תר אחר הבית המתאים ביותר לפריצה. מפה לשם מצא את עצמו הגנב הטרי משתחל במעבה הארובה של בית כלשהו במרכז העיר, כשברור לו שאיש מבני הבית אינו ער בשעות אלו.

'הכל תלוי במזל' אמרו חז"ל, וכך גם מלאכתו של הגנב. ובמקרה דנן הגדיש ביש המזל את הסאה ויצר את הסיטואציה המשעשעת הבאה, או העגומה, תלוי את מי שואלים.

הארובה, כך מסתבר, היתה פעילה באותה שעה וחומה בער בה.

בעל הבית, התברר, הינו רב העיר, והוא יושב במרכז הסלון - אל מול האח הבעור, מחיה את נפשו בריחחא דאורייתא בשעות הקטנות של הלילה.

כשנחת הגנב, חבול ומרוט וכולו אפוף פיה שחור משחור, במרכז האח הבעור, נתן בו הרב את עיניו הרחמניות ואמר: 'אם באת בשעה כזו, בדרך יצירתית-משהו, כנראה שבאמתחתך שאלה שאינה סובלת דיחוי, מה בפ"ך אפוא בני?'

'שאלה אחת לי' פלט הגנב אך בקושי, 'איך נחלצים מכאן?'

הפתרון הטוב ביותר, לכל הדעות, הינו להתייצב מול האמת ולחפש בכנות כיצד להיחלץ מהסבך ולכפר על העבר.

שרה מצדה התייחסה לטענה כלפיה והגיבה: **"וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יֵרָאָה, וְעַל כֵּן נֹאמַר לָהּ: 'וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחַקְתָּ'."**

מה התרחש פה?

אם כי אין מקומנו, אנשים פשוטים כערכנו ומעוטי ההשגה, לחקור אחר מעשי הראשונים כמלאכים ולנתחם חלילה, על אחת כמה וכמה כשמדובר באמותינו הקדושות, אולם תורה היא וללמוד אנו צריכים. התורה הקדושה שוטחת לפנינו את הדין ודברים המדובר, כדי שנסיק ממנו את המסקנות הנדרשות, ואם כן חובה עלינו להתייחס לדברים.

רבנו האור החיים עומד על שתי תמיהות יסודיות העולות מבין הדברים.

ראשית יש להבין, הכיצד יתכן ששרה אמנו הצדקנית תכחד ותכחיש את שעשתה, וביותר כשהיא ניצבת מול הקב"ה היודע תעלומות ומביט אל עומק חקרי הלב?

זאת ועוד, הלשון המתבקשת - במידה והיתה זו הכחשה פשוטה - היתה: 'ותאמר לא צחקתי', כך חד וחלק. מדוע אפוא תחת זאת נאמרה לשון ארוכה ומורכבת בהרבה: **"וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי?"**

על כך משיב רבנו במתק לשונו: **"יֵשׁ לָךְ לְדַעַת, כִּי הָעֶבֶד הַנֶּאֱמָן הִירָא אֶת רַבּוֹ וְשָׁגַג וְעָשָׂה דְּבַר בְּלִתי מִתְקָן, וַיִּכְיֶחְנוּ רַבּוֹ עַל אֲשֶׁר עָשָׂה, כְּשִׁיגְדֵל בְּלָבוֹ הַפְּלֶגֶת הַמּוֹרָא עַל אֲשֶׁר עָבַר רִצּוֹן אֲדוֹנוֹ לֹא יַעֲצֹר כֹּחַ לְהוֹדוֹת עַל אֲשֶׁר עָשָׂה, לְהַפְּלֶגֶת הַמּוֹרָא, וַיִּכְחֹשׁ."**

עד כאן התהליך מוכר, ולמען האמת קל להתחבר ולהבין אותו.

עבד חטא, מעד בשגגה או שלא, והנה הוא ניצב בבושת פנים מול אדונו, תר אחר ההסבר הקרוב ביותר להיות מניח את הדעת.

נקודת המפלט הקרובה ביותר, כך מסתבר, הינה ההכחשה. במקום לחפש תירוצים ונימוקים, להסביר למה עשינו כך ולא אחרת, אפשר פשוט להכחיש הכל וחסל.

רק מה, כמו במשל בו פתחנו, עושה רושם שזה לא ממש עובד. אולי להיפך. האדון, במרבית המקרים, נוטה שלא לקבל בברכה הכחשות כאלה ואחרות, במיוחד במקרים בהם הוא מודע היטב לעובדות.

אכן, לא ניתן להתעלם מהצורך הבסיסי של העבד, ולו אף הנאמן ביותר, להימלט מלהבות הבושה החורכות את נשמתו. הפתרון האידיאלי לכך הוא אפוא להכחיש, אך בו זמנית גם לא להכחיש.

מה הכוונה?

ממשיך האור החיים: **"וּבְהִכְחַשְׁתּוֹ עֲצָמָה יִגִּיד כִּי אָמַת הָיָה הַדָּבָר, אֲלֵא לְצַד הַפְּלֶגֶת הַמּוֹרָא אֵינוֹ עוֹצֵר כֹּחַ לְהַעֲזֹ פָּנָיו כִּי כֵן עָשָׂה, וְהוּא מֶה שְׁהוּדִיעַ הַפְּתוּב כִּי יֵרָאָה, וְהִבֵּן."**

שרה אמנו נקטה בגישה הרבה יותר מעודנת, יותר אמיתית. בתוך דברי הכחשה כללה גם את עצם ההודאה, כשכל אמירתה באה להביע

**גם אתם זכיתם לישועה
בזכות רבנו האור החיים הקדוש?**

כתבו לנו למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

הדבר אירע בעת מגורי רבנו בעיר סאלי, עת פער אחד מגבירי ותקיפי העיר את פיו לבלי חוק נגד אחד מתלמידי החכמים המובהקים שבעיר, עשה ממנו לעג וקלס ונהג בו בביזיון מחפיר, מה שמסוגל היה להוביל לקרע עמוק ביחסים שבין הלומדים ובעלי-הבתים בעיר, וכמובן שהדבר הדאיג את רבנו ביותר.

ניתח רבנו לעצמו את המצב, והגיע למסקנה כי הדרך הטובה ביותר למנוע את להבות המחלוקת תהיה - לפנות לאותו תלמיד חכם ולהפציר בו כי ימחל לכסיל שפגע בו.

אולם ראה זה פלא, כשפנה רבנו לאותו אדם גדול, השתומם הלה ולא הבין כלל מדוע רבנו רואה לנכון לבקש זאת.

'האם כבודו חושב שיש בלבי קפידא על אותו אדם?' תמה, 'הלא זה מכבר הסרתי מלבי כל שמץ טינה אודותיו, מחקתי ללא שיעור את כאבי וכעסי, וכמעט שאינני זוכר כלל כי חטא כנגדו'.

הוסיף החכם ושיבר את אוזני רבנו, כי הלא מובא בזהר הקדוש (ח"ג כח, ב) כי חטאי האדם כביכול 'מכבידים' על השכינה הקדושה ומצערם אותה. 'והלא אם חלילה לא אמחל לאותו אדם, ייוותר רושם העוון תלוי בו' המשיך החכם, 'ובשלי ייגרם צער לשכינה?! כזאת לא תהיה חלילה! אי לכך דאגתי להסיר מלבי כל קפידא ולמחוק את שיירי הטינה כבר באותו רגע בו פגע בי הלה'.

רבנו, אשר כל מהותו היתה קודש קודשים להש"ת ובכל מעשיו פעל לריצוי קונו ומניעת צער השכינה, התפעל מכך עד מאד, עד שסיפר זאת כמה וכמה פעמים לתלמידו הגדול החיד"א, אשר לימים ציין זאת כמה פעמים בספריו.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

בבואו לבאר את לשון דוד המלך בתהלים (סב, יג): "וְלֹךְ ה' חֶסֶד כִּי אֶתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ", המתיק הרה"ק מלך ישראל מרוזין זי"ע משל נאה, אודות אותו כפרי שנזדמן לאירוע יוקרתי אשר נערך בהיכלו של המלך.

סבב הלה באולם המהודר, טעם מהמגדנות ושלח ידיו גם במתבלים השונים, גרגר לגרונם בגסות מהקנקנים הכרסנניים שניצבו במקום ובלס בכל פה מהמנות הגדושות שהוגשו לאורחים, תוך שהוא מביט סביבו בענין וסוקר את האולם.

והנה, רואה הוא נברשת יפהפייה משתלשלת מהתקרה, זרועותיה הזהובות שזורות כמקלעת מעשה ידי אמן ומאות נרות קבועים בה בכוסיות בדולח משובבת עין, מפיצים אורם סביב ומשרים אוירה יוקרתית.

הנברשת כולה, על משקלה הרב, תלויה היתה על חבל עבה ומלופף היטב המקובע לתקרת האולם, וכשנכח הכפרי לראות זאת נפל לו האסימון. הנה לו, חבל איכותי הראוי לשמש עבורו כחומר גלם למושכות - עבור ריסון השור בעת החרישה... וככל שהוא רואה זאת - המלך כלל לא יחוש בחסר של אותו חבל.

ממחשבה למעשה, שלף הכפרי הכור מחיקו סכין משוננת וגרר מאי שם שלחן ועליו כיסא, הושיט רגל ועד אחת, טיפס אל על ובאבחה אחת ביתק את החבל ממקומו. הנברשת, כצפוי, נצחה באחת והתנפצה לאלפי רסיסים, משביתה בכך את המסיבה כולה.

עד כמה נדהמו שרי המלך, שציפו לראות את הכפרי מתנוסס על הגרדום כעבור דקות ספורות, לנוכח תגובתו הסלחנית של המלך למעשהו הנפשע של הכפרי.

'הוא חשב שהוא בסך הכל גונב ממני חבל, על כך הענישוהו' הבהיר המלך, 'אין מקום להעניש אותו על ניפוץ הנברשת והשבחת האירוע, כמו גם על הפגיעה האנושה בכבודי'.

על פי משל נפלא זה הסביר הרה"ק מרוזין את הפסוק: 'וְלֹךְ ה' חֶסֶד', ועד כמה גדול חסדך - 'כִּי אֶתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ', היינו כפי שהוא רואה את הנזק שנעשה כתוצאה מחטאיו ועוונותיו, ולא כפי שנוק הנורא והעמוק שנוצר מכך בפועל בעולמות העליונים.

בדרך זו מבאר האור החיים את לשון הכתוב (יח, כ - כא): "וַיֹּאמֶר ה' יַעֲקֹב סֹדִם וַעֲמֹרָה כִּי רַבָּה וַחֲטָאתָם כִּי כָבְדָה מֵאֵד: אֲרִידָה נָא וְאֶרְאָה הַכְּצַעְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה".

וזה לשון קדשו: "כִּי הוֹדִיעַ ה' הַסֵּדֶר אֲשֶׁר יִתְּנֶה בּוֹ עִם הַנִּבְרָאִים לְצַד הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים. הִנֵּה שׁוֹרֵת הַדִּין נוֹתֶנֶת, כִּי הַכֹּל כְּפִי הַמִּבִּישׁ וְהַמְתִּיבִישׁ, וְכִשְׁעֵבֶר הָאָדָם עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' וַיִּמְרָה פִּי עָלָיו, לְצַד מַעֲלַת הָאֵל-הַגָּדוֹל יִתְחַיֵּב לְהֵאָבֵד הוּא וְכָל סִבְיָיו, כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צָבָאוֹת הַכְּעִים".

במילים פשוטות - אילו היה הקב"ה בוחן את מעשי האדם הרעים כפי שהם אכן פועלים לרעה בשמי מרום, אזי אבוי היה לאדם ולנשמתו מעוצם העונש הנורא שהיה בא עליו. אולם, ממשיך רבנו ומבאר כי אין הנהגת הבורא כך.

"לִזְה אָמַר ה' כָּאֵן בְּהוֹדַעַת דְּרָכָיו אֶל אֲבָרָהָם, 'אֲרִידָה נָא, פְּרוּשׁ, לֹא יִשְׁפֹּט בְּעֶרְךָ מַעֲלָתוֹ אֲלֵא בְּהַשְׁוָאָה לְנִבְרָאִים... וּבְעֶרְךָ זֶה יִשְׁפֹּט וְיִרְאֶה אִם הוּא בְּעֶרְךָ הַצָּעָקָה שֶׁבָּאָה אֵלַי. פְּרוּשׁ, כִּי הַצּוֹעֵק וְתוֹבֵעַ מִשְׁפָּט מֵה' יִתְּבַע מִשְׁפָּט לְפִי עֶרְךָ גְּדֹלַת הַבּוֹרָא, לִזְה אָמַר ה', וְאִם אַחֵר שֶׁאֶעֱרִיךְ הַמִּשְׁפָּט בְּעֶרְךָ שְׁלִילַת מַעֲלָתִי עֲדִין שְׁעוֹר שְׁתֵּהִיָּה תְּבִיעַת מִדַּת הַדִּין לְחִיבָם, כָּלָה, וְאִם לֹא, אֲדַעֵךְ אִם רְאוּיִים לִשְׁפֹּט בְּדֶרֶךְ זֶה אוֹ לֹא. וּמַעֲתָה אֵין פְּרוּשׁ 'אֲרִידָה נָא' אֲלֵא הַדְּרָגָה בְּדִין, וְלַעוֹלָם מִמְּקוֹמוֹ יִשְׁקִיף לְדַעַת וַיִּבְחִין לְבוֹת בְּנֵי אָדָם".

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

'היצר הרע הינו הלמדן הגדול ביותר' הכריז אחד מגדולי הדורות פעם. ואכן, בבוא האדם לחטוא, ניצב לו יצרו לצדו ומאלפו בינה, מלמדו את כל התירוצים והנימוקים המפולפלים ביותר כדי להכשיר את השרץ במאה וחמישים טעמים וסלול לעצמו את הדרך לחטא.

כשירד אברהם לגרר, ווידא מראש כי אנשי המקום יחשבו ששרה הינה אחותו ולא אשתו. זאת מתוך שחשש שמא יהרגוהו כדי לקחתה להם, ואילו יחשבו שהיא אחותו ולא אשתו - יניחו לו לנפשו.

השאלה המתבקשת היא - הכיצד תיתכן סתירה כה חריפה?

מדובר כאן בבני אדם שיימנעו מלקחת את שרה בהיותה נשואה לבעל, שהרי חטא חמור הוא הדבר, אולם אותם אנשים לא יהססו לרצוחו נפש כדי לבצע את זממם זה? מהו המצפן המוסרי המעוות והמפוקפק שהנחה את צעדיהם של אנשי גרר?

על כך משיב האור החיים במסר מהדהד שיש בו כדי לעורר כל אדם: "כִּי אִם לֹא יִהְיֶהוּ, עַל כָּל בִּיָּאָה וּבִיָּאָה יִתְחַיְבוּ מִיתָה, וַיֵּשׁ עֲנֵשׁ מִרְפָּה, וְגַם יָמוּתוּ כָּל הַבָּא עָלֶיהָ. לִזְה יִתְחַכְּמוּ לְהַרְגַּת אֲבָרָהָם, וְאֵין כָּאֵן אֲלֵא עֲנֵשׁ עוֹן אֶחָד, וְאָדָם אֶחָד, וְמָה גַם אִם יִהְיֶהוּ הָרַבָּה בְּנֵי אָדָם כָּאֶחָד - יֵשׁ בָּהֶם צַד פְּטוֹר, וְלִזְה חֵשׁ וְאִמֵּר אֲחֻתִּי".

אוי ואבוי. הם חיפשו קולות ופרצות בהלכה, בנו פלפולים של הבל והסיקו כי יתכן ויעלה בידם לחיות כחוטאים - מבלי להיחשב ככאלה. זה מה שקורה כשאדם מניח ליצרו הרע להנחות את צעדיו, וזה התוצאה כשהוא מאפשר ללמדן הגדול והנורא הזה לשלוט בו

מתיבתא אור החיים

ב' בן אברהם, והטעם שנאמר 'וילך עשיו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם', יש לבאר על פי דברי רבינו שם (להלן כח ח), שבא לומר שהטעם שלקח עשיו אשה מבנות ישמעאל, הוא מפני שחשש שאם יקח מבנות כנען הארור לא יתקיימו בו ברכות אביו, ולכן לקח מבנות ישמעאל, שהוא בן אברהם שזרעו ברוך, ולפי זה אין הכוונה לייחס את ישמעאל לאברהם, אלא רק לפרש טעמו של עשיו שלקח מבנות ישמעאל. וכן מה שנאמר (להלן כה יב) 'אלה תולדות ישמעאל בן אברהם', אינו בא לייחס את ישמעאל לאברהם, אלא כפי שביאר בבאר מים חיים (שם), בא ליתן טעם לכך שהוליד הרבה נשיאים ונתרבה זרעו, שהוא משום הבטחת הקב"ה לאברהם (לעיל כא יג) 'וגם את בן האמה לגוי אשימנו'. והוסיף הכתוב ואמר 'אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם', ללמדנו שמתייחס להגר ולא לאברהם.

ד. בספר רחמיך הרבים (לקט פנינים לעיל יז ה) תירץ, שאין כוונת רבינו לישמעאל עצמו, שהוא ודאי נקרא 'בן אברהם' כמו שמצינו בתורה כמה פעמים, אלא כוונתו לזרעו של ישמעאל, שאינו מתייחס אחר אברהם. ודקדק כן בלשון רבינו שכתב 'וה' אמר כי ביצחק יקרא לך זרע', הרי שעיקר הקפידה היא על הזרע, שרק זרעו של יצחק מתייחס אחר אברהם.

יצחק שהוזכר כבנו סתם. ובאור בהיר הוסיף לבאר על דרך משל, לאדם שהיו לו שני בנים, האחד צדיק וטוב, והשני רע ורשע שמרד בו, שכאשר מדבר על אודות בנו סתם, כוונתו לבנו הטוב, אולם כאשר נשאל על בנו המורד בן מי הוא, מוכרח להודות שאכן הוא בנו. ומשום כך כשהוזכר ישמעאל בשמו נכתב שהוא 'בן אברהם', אבל כשהוזכר 'בן אברהם' בסתם, הכוונה היא ליצחק.

ב. בזכרון לחיים תירץ את הקושיא מהכתוב (להלן כה יב) 'ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם', שלכן הוסיף ואמר 'אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם', ללמדנו שישמעאל הוא בן שפחה, ואינו 'בן אברהם' סתם.

ג. באפרקטתא דעניא (שו"ת ח"ד סי' שסד) תירץ, שאין כוונת התורה לייחס ולקרוא לישמעאל

כתב רבינו באור החיים (כא ב) ותהר ותלד שרה לאברהם בן. אמר ותהר יתבאר על דרך אומרים ז"ל (בי"ד פנ"ג) בית מטרון לא היה לה, לזה מודיע כי היה נס גם בהריון. ואומרו לאברהם רמזו בן זה לאברהם ולא ישמעאל לאברהם כי לא יקרא שמו בן אברהם דכתיב (כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע. והגם שמצינו שאמר הכתוב (טו טז) ותלד הגר לאברם בן, שם נקרא שמו אברם אבל אחר שנעקר שם אברם שלא יזכר עוד שם זה עליו אלא אברהם ישמעאל אין לו ליקרא בן אברהם. ואולי כי לזה הקורא לאברהם אברם עובר בעשה (ברכות יג) טעם הקפדתו יתברך כי כשיקרא לו אברם מיחס אליו ישמעאל לבן וה' אמר כי ביצחק יקרא לך זרע ואין זה אלא כשיעקר שם אברם, וטעם זה אינו ביעקב לזה הגם שנקרא ישראל אין קפידא שיקרא יעקב.

ומבואר מדברי רבינו, שמאז שהשתנה שם אברם ל'אברהם', לא נקרא עוד ישמעאל 'בן אברהם'. והקשו המפרשים, שהרי מצינו כמה פעמים שהכתוב קורא לישמעאל 'בן אברהם', כגון 'ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם' (להלן כה יב), 'מחלת בת ישמעאל בן אברהם' (להלן כח ט), ובישוב דברי רבינו מצינו כמה אופנים:

א. יש שביארו שכוונת רבינו שלא נקרא ישמעאל 'בן אברהם' סתם, אלא הוזכר בשמו 'ישמעאל בן אברהם', מה שאין כן

קטע זה נלקח מתוך 'מתיבתא אור החיים' שנמצא על שלחן העריכה לקראת הוצאתו לאור בעזה, לשליחת הערות והארות או קטעים נוספים לתוספת ביאור והרחבת דברי רבינו, ניתן לשלוח: m028039999@gmail.com

מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

אין ערוך לחביבות עם ישראל בעיני הבורא יתברך, אולם בפרשתנו - בדברי האור החיים, מצאנו התייחסות לכך והבהרה כי מקור חביבות יתירה זו בסיבה שאינה קשורה דווקא לעם ישראל. מהי הסיבה, והיכן מצאנו זאת בדבריו הקדושים?

תשובה מגליון קודם: פרק טו, ע"י 'אור החיים ד"ה או ירמוז ובהרחבה במדורי עוז והדר.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או ב'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'בחרת בחיים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכייה, שישלח לשם. בין שולחי התשובות תערוך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

